

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Thesaurus Eloqventiae Sacrae Et Profanae, Saluti & incolumitati Rerumpublicarum utilissimae

Alberti, Alberto

Coloniae Agrippinae, 1669

Alio schemate, argumentorum vim errabunda argutiarum copia enervari,
docetur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69225](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69225)

DE ENERVATIS PROBATION. 117

amplificando itineris. Insistunt orbitam, ut à D
re proposita disseminandis fortuito salibus ac
sententiolis fere continenter peregrinentur,
eorundem vim, quanquam acerrimam, pe- E
nitus elidunt, rationumque libramenta, et si
solidissima, funditus elevant, elidunt, ever-
tunt.

*Alio schemate, argumentorum vim eva-
bunda argutiarum copia enervari,
docetur.*

69 QUam fanè concervandorum acu-
minum consuetudinem, argutia- A
rumque immoderatione siderandorum impru-
dentissimum consiliū apposito adhuc, neque,
ut reor, injucundo ludo pulchrè possumus
irridere. Ludicræ pilæ excutiendæ duo ego
genera in præsens animadverto, quorum
alterum certam quandam in longâ, extre-
maque planitie metam jubet defigere, ad quam
qui prior volubilem impellit globum, ludi
palmâ potitur. Deinde, singuli in oppositâ
orâ, ad ludi, ut ita dicam, carceres ligneam B
pilam præferrato malleo, quem oblongo in-
fixum hastili utrisque manibus tenent, altè C
sublato, ac demisso, ad calcem rectâ colli- D
neant: mox totis lacertis, viribusque incusso
verbere, in ærem tollunt, tum desidentem
præproperè geminatis ictibus ad constitutos
terminos trudent. Quod si primò, alterove
pilæ procurfu metam non tetigerunt, eâdem
lege repetunt verbera, adamussim semper
pergeat

pergentes, ac festinantes eandem ad metam. Nunquam regrediuntur, nusquam aberrant à tramite, nec ante progredi desinant, quam illam ipsam globo percusserint. Hujus generis Lufores pilæ ab illis Oratoribus verè antesignanis, verè palmaribus, ex ipsissimâ Suadæ profapiâ natis, Cicerone, inquam, & Ciceronis alumnis ad viuum exprimuntur, qui soli, quid sit amplificare; soli, quid sit, Orationem contexere; soli, quid sit, ad persuasionem expalpendam omnia causæ firmamenta dirigere, didicerunt. Hi nimirum, ubi sibi in Oratione delata ad se controversiæ persuasionem, vel Cœlitis alicujus præconia stylo exornanda, tanquam metam defixerunt; ita omnes enthymematum globos eam ad persuasionis, laudumque metam ferendam rectâ librant, ut in dicendi cursu nunquam ab illâ recedant, nusquam aliò temerè divertant; iterato semper rationum impulso, argumentorum pilis ariete semper validiore incitatis in Adversarium prouant, nunquam intersistant, nunquam conquiescant; perpetuo urgeant, rundant, ad finem semper procurrant, donec persuasionis victoriâ tandem aliquando potiantur.

70. Alterum est ludi genus, quod in quadratâ, aut paulò longiore, amplâ etiam, præaltaque aulâ, & multis parulâ fenestris jucundissimè exercetur. Hinc, atque illinc triplici in latere oblonga, humiliâque tabulara, sumraq; declivis recti in morem inclinatis acribus ad sustinendam, remorandamque

p. lam

pilam fastigiata excitantur. Eâ in aulâ per- **B**
 exigua pila tomento facta, reticuloque pulsa, **C**
 ac repulsa, ultrò citroque comitat; perq; va-
 rias vices nunc solo afflicta resultat; modò
 inflexa volvitur in latus, jam Cœlo impacta
 desilit; modò in transversum secta, deprimi-
 tur; modò humi languescens immoritur,
 mox novo animata verberè rediiva salit;
 modò rejecta pariete reciprocatur; nunc ver-
 eâ manu retorquetur; jam interjectum in me-
 dio radens funem, in angelum illatebratur;
 jam reticulo à tergo per divaricatas subsus- **D**
 tibus actò ieruditur. Denique per multipli- **E**
 ces anfractus, per diversas ambages, per va-
 rios mæandros nullius metâ sollicita, volucris
 semper itque reditq; nusquam hærens, incertâ
 semper lege errans, acris semper ludibrium
 volat, ac revolat.

71. In hoc ego spharisterio jam limatulos **A**
 istos Declamatores vadimonium sistere jubeo. **B**
 Hic ab eis D. Caroli constantiam, ne ab
 usurpato semel exemplo discedam, laudari,
 atque exaggerari vehementer cupio. Age,
 prodeat in medium aliquis ex isto sententioso
 cœtu amplificator egregius. O quàm longam
 ab illo caudam duci, quàm multa sursum,
 ac deorsum trahi animadvertas. Videbis
 illum ratiocinationis filum minucatim
 concidere: dices ab eo pilam in mille fle-
 zus, in mille mæandros trudi, ac secari.
 Quid enim illa sunt, aut quò pertinent? Ecce
 totus eam in fistulam incumbit eam, licet è
 ferro constet, aureo ipse, croceoque obducit

stylo; licet fumi fordeat caligine, lumine il-
 lustrat eloquentia. mox cum plumbeo globo
 ludit; tum Sanctissimi Præfulis purpuræ blan-
 ditur; exinde vertit se repente ad lintea, su-
 bitoque hinc strepitum ipsum, ac sonum affa-
 tur. Demum in sulphureo pulvere sexcen-
 ta rimatur mysteria, ut singula minutiùs la-
 cerando, commodiùs ineptiat. Ita nescio,
 quis diu multumque cum plumbeâ illâ glande
 nugatus, hæc denique quasi ex vnguentatâ
 gratiarum omnium pyxide festivus ardelio
 depromit. *Hæc modis illa pila, scolare major,
 quam mole; dumq; sanctimonia purpuræ arcetur
 à vulnere, illico rubore suffusa in togâ coccineam
 sese insinat, tot purpuram, quam se vix ferire non
 poterat, jam in unionem versa, videri abunda ex-
 ornavat.* Hoc si est amplificare, Auditores, ac
 non potiùs in sphæristerio apinarum omnium
 pilâ levissimæ futilitatis ludere, ego, quid
 Epila sit, quid amplificatio, penitus ignoro.
 Quæ enim hic amplificationis species, qui
 color, quæ umbra? Caroli constantia in di-
 vinis precibus ostensa exaggeranda erat. Ad
 id muneris quid facit fitula particulari de-
 scripta? quid refert, fueritne auro obducta,
 an are? quid momenti habet color purpuræ,
 quid pulvis sulphureus, quid plumbeæ pile
 absone hoc loco tributa ratiocinatio? nihil
 profus. Quorsum in superiore illâ amplifi-
 catione mixta cum nitrato pulvere fari-
 na, nisi ut ex eâ nobis nescio quam insulsi-
 salis sine sale placentam, atque obtusi acumi-
 nis pulvem concinnaret? An non igitur hoc
 est.

est, per avia semper, & in via nutanti gressu,
 atque vestigio commcare? An non, quum
 de irrito plumbeæ pile icu instituta esset am-
 plificatio, hæc reapse ludicra pile recipro- **F**
 catio quæstata est? Per tot erras diverticula,
 vertiste modo in hanc partem, modo in illâ,
 modo te flectis in latus, jam vergis ad fini-
 stram, illico redis ad dextram: hic pedem
 reducis, illic caput inclinas, ut quæstata tu
 nusquam omnino sis. Jam tuas acumina
 imo è solo tollis; nunc in aere suspendis; jam **G**
 amputatâ sententiâ diffindis; modo suspicio-
 sâ argutiolâ crispas; jam in cælum usque ab-
 ditarum notionum subtilitates jacis; exem-
 plo frigidè serpis humi; deinde metaphoris
 ampullantibus improvisò excitatus resultas; **H**
 filium orationis ductumq; quum transversum
 propositæ quæstionis funem modo supra, mo-
 dò infra dictis subsiliendo radas, imò rum-
 pas, sequi non potes. Jam per cuniculos te-
 nebricosarum allegoriarum, quasi sub diva-
 ricata crura, suspiciones, arcana, obsoletæq;
 eruditionis supellectilem obtrudis. Denique
 sic te per omnes leporum venerumq; flexus in
 quamcunque plagam torques, ut nullam ad
 persuasionis metam argumentationis pilam
 impellas, sed perpetuo per omnes lascivien-
 tis, temereque peregrinantis ingenii amœ-
 nitates curras, dictoque citius recurras. An
 non igitur hic pile erraticæ ludus est? Iterum
 enim inculcandum est. An non hæc pile pa-
 ganica? an non hic trigon, & ludibrii plenum **I**
 harpastum? Nisi quis malit, his putidorum **K**
 F acu-

L acuminum veluti bellariis, saccharique globulis hiantis concionis palato imponi, ac tanquam suavi fascino Auditorem à causâ penitus abstrahi. At sine ullâ dubitatione omnium argumentorum robur, quod hic unum criminor, omnes enthymematum tori, omnes rationum nervi istâ sensiculorum pluviam tam densâ molliuntur, ac fœdè debilitantur.

Non omnia actionis factive adjuncta in amplificationem trahi possunt.

72. **A**T, inquit, certè hæc omnia illius actionis, præclarique facinoris adjuncta sunt, D. Caroli constantiam appositè locupletantia. Atqui adjunctis mirè ditescit, atque amplificatur Oratio. quis nesciat? quid ergo vetat (malum!) quid prohibet, hæc paulo hilariùs, limatiusque describere? ô tironum imperitiam! ô visa somniantium ridicula! An, ut omnia sine ullâ temeratae artis religione in orationem advocari queant, satis est, si adjuncta sint, & rem quoquo modo circumstant? Itane vero satis est? Ergo, si fortè tunc in eo sacello D. Caroli, ubi ille glande petitus fuit, aderat, imò sine dubio aderat tintinnabulum, & hoc opportunè delineandum erat? Aderant etiam aliqui domesticorum canes. ergo & hi graphicè expingendi? Supplices viri complures pronique in preces, coronam piacularibus textam globulis interim percurrebant. quo igitur piaculo sua hi descriptione fraudabuntur? Aderat & sacra